

Minna Korja

KN11AIK

TOIMINNALLA TUTUKSI
- lisäarvoa ryhmäytymisellä nuorten
ryhmille

Opinnäytetyö
Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

Helmikuu 2012

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU <small>Mikkeli University of Applied Sciences</small>	Opinnäytetyön päivämäärä		
Tekijä(t) Minna Korja	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma		
Nimeke Toiminnalla tutuksi - lisäarvoa ryhmäytymisellä nuorten ryhmille			
Tiivistelmä Tämän opinnäytetyön tavoitteena on kehittää ryhmäytymistä järjestämällä toiminnallinen ryhmäytymispäivä nuorten työssäoppimispainotteiselle kurssille. Kohderyhmänä ovat 17 - 25 -vuotiaat työttömät työnhakijat, jotka ovat TE- toimiston ostamalla kurssilla Laptuote-säätiössä. Ryhmäytymisellä pyritään lisäämään nuorten ohjauksellisen työssäoppimispainotteisen ryhmän mennekeä ja osallisuutta. Monet työvoimahallinnon ja työvoimanpalvelukeskuksien koulutuksista ja kursseista jaetaan tuottajatahoille kilpailutuksen perusteella. Ryhmäytymisellä haetaan lisäarvoa Laptuote-säätiön koulutuksiin ja erityisesti kilpailutusta varten. Toiminnallinen ryhmäytymispäivä järjestettiin TE- hallinnon ostamalle nuorten työssäoppimispainotteiselle koulutukselle. Koulutus kesti 85 työpäivää ja se järjestettiin Laptuote-säätiöllä syksyllä 2011. Ryhmäyttämismenetelminä käytettiin seikkailukasvatusta ja elämyspedagogiikkaa. Toiminnalliset harjoitteet jakautuivat tutustumis-, luottamus- ja elämysharjoitteisiin.			
Asiasanat (avainsanat) ryhmä, ryhmäytyminen, seikkailukasvatus			
Sivumäärä 36 s. + 4	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 33%;">Kieli Suomi</td> <td style="width: 33%;">URN URN:NBN:FI:mamk-opinn2012B5230</td> </tr> </table>	Kieli Suomi	URN URN:NBN:FI:mamk-opinn2012B5230
Kieli Suomi	URN URN:NBN:FI:mamk-opinn2012B5230		
Huomautus (huomautukset liitteistä)			
Ohjaavan opettajan nimi Katja Komonen	Opinnäytetyön toimeksiantaja		

DESCRIPTION

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences		Date of the master's thesis
Author(s) Minna Korja	Degree programme and option Civic Activities and Youth Work	
Name of the master's thesis Getting acquainted through functional methods - additional value by group cohesion enhancement for groups meant for young people		
Abstract <p>The purpose of this study was to improve the spirit and involvement of a directional group of young people. The target group was 17-25 year old unemployed job seeking young people taking part in a course emphasizing practical training at Laptuote-säätiö.</p> <p>Many of the schooling contracts offered by the Employment Administration and Social Services must be put out to tender. Laptuote-foundation aims to achieve additional value for schooling, courses and particularly for the tendering process by means of group cohesion enhancement methods.</p> <p>This functional group cohesion enhancement day was arranged as part of directional schooling for young people emphasizing practical training, purchased by the Employment Administration. The schooling lasted 85 working days and it was carried out at Laptuote-foundation during the autumn of 2011.</p> <p>The group cohesion enhancement methods used were outdoor adventure education and experience pedagogy. The functional exercises consisted of a getting acquainted exercise, a trust exercise and an experience exercise.</p>		
Subject headings, (keywords) group, group cohesion enhancement, outdoor adventure education		
Pages 36 p. + 4	Language English	URN URN:NBN:FI:mamk-opinn2012B5230
Remarks, notes on appendices		
Tutor Katja Komonen	Master's thesis assigned by	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	KEHITTÄMISHANKKEEN TAUSTA JA TARVE.....	2
2.1	Työpajatoiminta.....	2
2.2	Laptuote-säätiö toimintaympäristönä	5
2.3	Kehittämishankkeen tarve ja tavoite.....	8
3	KEHITTÄMISHANKKEEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	9
3.1	Ryhmä.....	9
3.2	Ryhmän vaiheet	10
3.3	Ryhmäyttäminen.....	13
3.4	Elämyspedagogiikka ja seikkailukasvatus ryhmäytymisen tukena	15
3.5	Teoreettiset lähtökohdat käytännössä	18
4	KEHITTÄMISPROSESSIN ETENEMINEN	19
4.1	Kehittämisprosessin suunnittelu	19
4.2	Kehittämisprosessin toteutus	21
4.3	Arviointi.....	26
5	KEHITTÄMISPROSESSIN TULOKSET JA POHDINTA.....	30
	LÄHTEET	34

LIITE/LIITTEET

- 1 Yksisivuinen liite
 - 2 Monisivuinen liite
- VIDEO

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on kehittää ryhmäytymistä järjestämällä toiminnallinen ryhmäytymispäivä nuorten työssäoppimispainotteiselle kurssille. Kohderyhmänä ovat 17- 25 – vuotiaat työttömät työnhakijat, jotka ovat TE -toimiston ostamalla kursilla Laptuote-säätiössä.

Työpaikkani Laptuote-säätiö järjestää vuosittain kymmeniä erilaisia koulutuksia erikäisille asiakkaille. Osa kursseista on lyhytkestoisia, kolmesta viikosta kahteen kuukauteen, mutta osa kursseista kestää kolmesta kuukaudesta jopa vuoteen. Tämän toiminnallisen kehittämishankkeen tavoitteena on selvittää, onko alkuvaiheessa järjestettävällä ryhmäytymispäivällä mahdollista edistää osallistujien me-henkeä ja edesauttaa jokaisen ryhmäläisen osallisuutta.

Edistämällä ryhmäytymistä saadaan ryhmädynamiikka toimimaan nopeammin kuin ilman sitä. Tämä edesauttaa ryhmän jäsenten tutustumista toisiinsa ja näin saadaan helpommin keskustelua aikaiseksi. Ryhmän ilmapiirin saaminen toimivaksi auttaa ja helpottaa yhteisten tavoitteiden saavuttamista. (Harppu & Turkia 2010, 6) Laptuote-säätiölle tavoitteiden saavuttaminen ja ilmapiirin keventyminen näkyy todennäköisesti kursseista annetuissa palautteissa. Mitä paremmat palautteen säätiö saa kurssista, sitä todennäköisemmin ostajatahot haluavat myös tulevaisuudessa panostaa rahansa kyseiseen toimintaan. Tänä päivänä kursseista annettujen palautteiden perusteella jaetaan pisteitä, jotka vaikuttavat osana kilpailutukseen ja sen voittamiseen.

Ryhmäytyminen on työkalu muitten työkalujen ohella ja sen avulla voidaan vaikuttaa ryhmädynamiikkaan. Tätäkin työkalua pitää osata käyttää ja juuri siinä korostuu ohjaajan ammattitaito. Myös valituilla harjoitteilla on suuri merkitys ryhmäytymisen onnistumiseen. Ryhmäytymisellä tarkoitetaan toiminnallisten menetelmiin perustuvaa prosessia, jolla saadaan aikaan ryhmän turvallisuuden vaiheittainen kasvu (Aalto 2000, 69).

2 KEHITTÄMISHANKKEEN TAUSTA JA TARVE

2.1 Työpajatoiminta

”Työpaja on yhteisö, jossa työnteon ja siihen liittyvän valmennuksen avulla pyritään parantamaan yksilön kykyä ja valmiuksia hakeutua koulutukseen tai työhön sekä parantamaan hänen arjenhallintataitojaan. Työpajametodi perustuu tekemällä oppimiseen. Pajoilla voi arjenhallinnan harjoittelun lisäksi opetella erilaisia taitoja. Työpajat tarjoavat myös vaihtoehtoisen väylän koulutukseen, mikäli koulunkäynti on keskeytynyt, ei kiinnosta tai siihen ei ole edellytyksiä.” (Valtakunnallinen työpajayhdistys, 2011)

Työpajatoimintaa järjestetään noin 260 kunnassa ja sitä järjestää kunnat itse, säätiöt sekä erilaiset yleishyödylliset yhdistykset ja yhteisöt. Työpaja tarjoaa työn ohella ja siihen liitettävien valmennus-, kuntoutus- ja ohjauspalveluiden avulla mahdollisuuden ammatillisten taitojen kehittämiseen, yksilön arjenhallinnan parantamiseen ja koulutukseen hakeutumisen valmiuksien luomiseen. Työpajat tarjoavat palveluitaan pääasiassa kunnille ja työhallinnolle. Muita mahdollisia palveluiden ostajia voivat mm olla KELA ja vakuutusyhtiöt. (Valtakunnallinen työpajayhdistys, 2011)

Työpajan asiakkaina voivat olla kaiken ikäiset ihmiset. mutta käsittelen tässä työssä työpajaa erityisesti nuorten työpajatoiminnan kannalta. Nuorten työpajaan pystyvät osallistumaan 17 – 29 – vuotiaat työttömän nuoret. Nuoret voivat olla työpajoilla mm. työharjoittelussa, työelämävalmennuksessa, suorittamassa siviilipalvelusta, kuntouttavassa työtoiminnassa, kurssilla tai palkattuna työntekijöinä. Työpajat ovat nuorille tärkeitä paikkoja, jossa voi kehittää elämäntaitoja, aikuistua, kasvaa yhteisöllisesti ja oppia työn kautta uusia taitoja. (Opetusministeriö, 2011)

Rahoitus työpajaan tulee opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisoyksiköstä sekä työ- ja elinkeinoministeriöltä. Työhallinto ostaa työpajatoimintaa tekeviltä organisaatioilta palveluita sopiville kohderyhmille. Erilaisia hankkeita rahoittavat myös Raha-automaattiyhdistys ja Euroopan Sosiaalirahasto.

Työpajojen menetelminä ovat työ- ja yksilövalmennus. Työvalmennus keskittyy valmentautujan työkykyyn ja osaamiseen kun taas yksilövalmennus perehtyy valmentautujan toimintakykyyn ja arjenhallintataitoihin. Työvalmennuksessa asiakas tekee oikeata asiakastyötä työpajalla ja tämän tarkoituksena on vahvistaa asiakkaan vahvuuksia työssä onnistumisen kautta. Nykyjään työpajoilla on yleistynyt käsite työpajapedagogiikka. Työpajapedagogiikkaan kuuluu erityisesti seuraavia osa-alueita:

- tekemällä oppiminen; työpajoilla käytetään mestari-kisälli mallia, jossa periaatteessa kädestä käteen menetelmällä opetetaan asiakkaalle uusia taitoja. Tämä malli mahdollistaa erilaisten menetelmien ja tekniikoiden opettamisen.
- yhteisöllisyys; yhteisöllisyydellä tarkoitetaan tässä tapauksessa yhteisöllistä oppimiskulttuuria, joka mahdollistaa yksilöllisyyden toteutumisen.
- ihmisten kasvaminen; eri-ikäisten ryhmien toimiminen työpajaympäristössä mahdollistaa vertaistuen saamisen ja vertaisoppimisen sekä auttaa kokonaisvaltaisen työotteen kehittymistä
- osaamisen karttuminen; osaamista dokumentoidaan ja arvioidaan yhdessä oppilaitosten opettajien kanssa. Työpajoilla on useasti käytössä yhtenevät opetus suunnitelmat ammattioppilaitosten kanssa.
- verkostoyhteistyö; työpajoilla hyödynnetään laajaa yhteistyöverkostoa ja valmentajat ovat osa moniammatillista verkostoa.

(Gardemaister & Miikki 2011, 9)

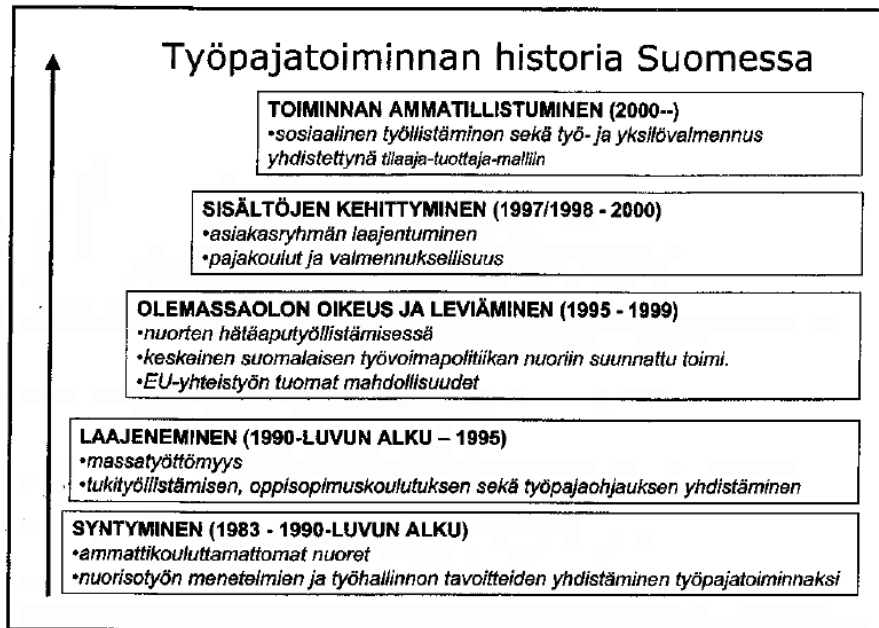
Työpajojen kattojärjestönä toimii Valtakunnallinen Työpajayhdistys ry, joka on perustettu 1997. Työpajayhdistyksen tehtävänä on kehittää työpajojen toimintaedellytyksiä ja yhteistyötä muiden alalla toimivien kanssa. Työpajayhdistys järjestää koulutusta, kurssitusta ja erilaisia nuorisotapahtumia jäsenorganisaatioilleen ja niiden yhteistyökumppaneille. (Valtakunnallinen työpajayhdistys, 2011)

Suomessa perustettiin ensimmäiset työpajat 1980 – luvulla ja alkujaan pajatoiminta oli vain nuorisotoiminnan väline uusiin toimintatapoihin ja sillä etsittiin ratkaisuja nuorten työelämästä syrjäytymiseen. Työpajat antoivat mahdollisuuden tehdä oikeata työtä ja tämä loi uudenlaisia mahdollisuuksia yhdistää nuorisotyön menetelmiä ja työhallinnon tavoitteita. 1980–luvun loppuun mennessä työpajoja oli perustettu lähinnä vain suurimpiin kaupunkeihin ja aluekeskuksiin. (Pekkala 2004, 13)

1990-luvulla työpajojen onnistuneet pilottihankkeet ja vuosikymmeneen alussa ollut lama massanuorisotyöttömyyksineen antoivat mahdollisuuden työpajatoiminnan laajenemiselle. Tuon ajan isoja kehitysaskelia olivat tukityöllistäminen, oppisopimuskoulutus sekä työpajaohjauksen yhdistäminen osaksi työpajojen käytäntöjä. 1990-luvun puolivälissä nuorisotyöttömyys väheni ja tämä näkyi työpajoilla yhä haasteellisempina asiakkuuksina ja erialaisten ESR -projektien lisääntymisenä. Työpajat vakiinnuttivat asemaansa laajan osaamisen ja ammattitaitojensa avulla. Vuosituhannen vaihtuessa alettiin yleisesti puhua nuorten työpajatoiminnan sijasta pelkästään työpajatoiminnasta. Tämä johtui pitkäaikaistyöttömien aikuisten ja koulupudokkaiden kasvavasta määrästä ja kyseisten asiakasryhmien osuus kasvoikin olennaisesti 2000 vuoteen mennessä. (Pekkala 2004, 13 - 15)

Nyt 2000-luvulla ollaan uusien haasteiden edessä. Monilla nuorilla on vaikeuksia kouluttautua perinteisin keinoin, aikuisilla korostuvat pitkäaikaistyöttömyyden kerrannaisvaikutukset ja uusia asiakasryhmiä on tullut työpajatoiminnan kentälle. Tällaisia ryhmiä ovat mm. mielenterveyskuntoutujat, maahanmuuttajat sekä päihdeongelmaiset. Tämä on asettanut uudet haasteet työpajojen henkilökunnalle sekä organisaatiolle. Henkilökunnalta vaaditaan vankkaa työhönvalmennuksen taito-taitoa ja yksilövalmennuksen tieto-taitoa. Organisaation tulee omata nopea reagointikyky ja pystyä kehittämään omaa toimintaansa nopeasti senhetkisen yhteiskunnan vaatiman tilanteen mukaan. (Pekkala 2004, 15 - 16)

Seuraavan sivun taulukosta näkyy lyhennettynä työpajatoiminnan historia sekä asiakasryhmien ja toiminnan kehittyminen 1980 luvulta 2000 luvulle.

KUVA 1. Työpajatoiminnan historia Suomessa

(Pekkala 2004, 17)

2.2 Laptuote-säätiö toimintaympäristönä

Laptuote-säätiö on nykyaikainen, tulevaisuuteen suuntaava sosiaalipalvelualan yhteisö. Omistajajäseninä ja samalla myös perustajina toimivat alueelliset vammaisjärjestöt ja Lappeenrannan kaupunki. Säätiö kuntouttaa, kouluttaa ja valmentaa: oman elämän hallintaan, koulutukseen, työelämään, yksilöllisen suunnitelman mukaisesti yksilön ja yhteiskunnan kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla.

Laptuote- säätiö järjestää ja kehittää sosiaali- ja työpoliittisin keinoin työtoimintaa, työhönvalmennusta, kuntoutusta ja koulutusta sekä muita tarvittavia tukipalveluita. Kohderyhmänä ovat nuoret, pitkäaikaistyöttömät, maahanmuuttajat ja epäedullisessa työmarkkina-asemassa olevat.

Laptuote-säätiön arvopäämäärät ovat yhteisöllisyys, yksilöllisyys, osaaminen ja vaikuttavuus. Yhteisöllisyys ilmenee avoimena vuorovaikutuksena eri asiakasryhmien kanssa ja verkostoyhteistyössä. Yksilöllisyyden lähtökohtana on asiakaslähtöinen toimintatapa ja erilaisuuden kunnioittaminen yksilön kasvun edistämiseksi. Laaja-alainen ja moniammatillinen osaaminen ja panostaminen jatkuvaan kehittämiseen ilmenevät

osaamisena ja luotettavuutena. Vaikuttavuus on havaittavissa tavoitteiden mukaisena toimintana ja yksilön ja yhteiskunnan tarpeisiin vastaamisena.

Säätiön toiminta koostuu erilaisista palvelupaketeista kuten yksilö-, ryhmä- ja työvalmennuspalveluista sekä työhönvalmennuspalveluista. Laptuote-säätiö tarjoaa erilaisia valmennuspalveluita (esim. kehitysvammaisten työtoiminta, koulutus ja kuntoutuspalvelut), tuetun työllistymisen palveluita ja työtoimintaa. Jokaisen toiminnan tavoitteena on tukea valmennettavaa kohti koulutusta tai työelämää yhteisen suunnitelman mukaisesti.

Laptuote-säätiö toimii palveluntuottajana useille verkostoyhteistyökumppaneille kuten työvoiman palvelukeskus, TE-toimisto, KELA, vakuutusyhtiöt ja koulutuskuntayhtiöt lukuisten kuntien ja kaupunkien ohella.

Laptuote-säätiön asiakkaat voivat työskennellä seuraavanlaisilla työpajoilla:

- palvelupa (tarjoaa ulkopuolisille asiakkaille siivouspalveluita sekä vastaa Laptuote-säätiön omien kiinteistöjen siivouksesta)
- pesula (pesee sopimusasiakkaiden sekä yksityisten ihmisten vesipesulla pestävää pyykkiä)
- tekstiiliosasto (korjausompelua, painantatöitä sekä alihankintatyötä sopimusasiakkaille)
- verhoilu (perinteisin menetelmin tehtyä verhoilua sekä vanhoihin että uusiin huonekaluihin)
- huonekalujen pintakäsittely (vanhojen huonekalujen kunnostaminen ja entisöinti)
- puutuotanto (valmistaa puukomponentteja huonekalu-, kaluste- ja rakennusteollisuuden tarpeisiin sekä puutuotteiden valmistusta yksityisille, yrityksille ja yhteisöille)
- atk – paja (pienimuotoisia tietokoneen korjaustöitä, skannaustyötä, esitteiden ja lehtisten suunnittelua ja painatusta)
- keittiö (toimii opetuskeittiönä valmistaen aamupalan, lounaan ja päiväkahvin talon henkilökunnalle sekä asiakkaille)

Laptuote-säätiön työpajatoiminta on vakinaista toimintaa, josta kertoo mm. työntekijöiden vakinaisten vs. määräaikaisten työsopimusten määrä. Noin 90 % Laptuote-säätiön henkilökunnasta omaa toistaiseksi voimassa olevan työsopimuksen ja muilla työntekijöillä on määräaikainen työsopimus; työllisyysvaroin palkattua ohjaavaa henkilöstä Laptuote-säätiöllä ei ole. Yksilövalmentajien koulutustausta vaihtelee nuorisotyöntekijästä sosionomi amk:n ja työvalmentajat ovat oman alansa ammattilaisia (esimerkiksi tekstiiliosaston työvalmentaja on tekstiilialan artesaani). Oman ydinosaamisensa lisäksi usealla yksilö- ja työvalmentajalla on myös ammatillisen opettajan pedagoginen pätevyys sekä työhönvalmentajat ovat suorittaneet Trades Diploma - Tuetun työllistymisen asiantuntijakoulutuksen.

Asiakkaiden iät vaihtelevat 15- 60 vuoden välillä ja vuosittain Laptuote-säätiön toiminnassa on mukana yli 800 asiakasta.

Nuorten ohjauksellinen työssäoppimispainotteinen koulutus on Lappeenrannan TE-toimiston ostama ryhmäpalvelu Laptuote-säätiöltä ensisijaisesti alle 25 –vuotiaille työttömille työnhakijoille, jotka tarvitsevat ohjauksellista tukea koulutus ja /tai työpai-kan hakemisessa. Opiskelijoiden valinta tapahtuu TE-toimiston aloitteesta ja tehtävän haastattelun perusteella ja kurssille valitaan 12 opiskelijaa.

Koulutuksen sisältö koostuu seuraavista osa-alueista:

- työssäoppiminen
- koulutukseen orientoituminen ja ryhmäytyminen
- henkilökohtaisten opiskeluohjelmien ja – suunnitelmien tekeminen
- elämänhallinta
- tapakasvatus
- liikunta ja terveystieteiden opetus
- urasuunnittelu ja omien vahvuuksien tunnistaminen
- tietotekniikka
- koulutus- ja työelämä-tieto, työnhakutaidot ja – menetelmät, työnhakukoulutus

Koulutus kestää 85 työpäivää ja tämä kyseinen ryhmä aloitti koulutuksen 23.8. ja kurssi kesti joulukuun 22. päivään asti. Koulutuksen tavoitteena on erityisesti aktivoi-da ja tukea nuorta ammatinvalintaan liittyvissä kysymyksissä. Kurssiin liittyy nimensä

mukaisesti paljon työssäoppimista. Tämän tavoitteena on tukea nuorta oppimistavoitteiden saavuttamisessa ja työllistymisessä. Työssäoppimispaikkoina toimii Laptuotesäätiön työpajat ja mahdolliset ulkopuoliset työssäoppimispaikat, joita ovat mm K-Rauta sekä Prisma. Molemmissa työssäoppimispaikoissa noudatetaan normaaleja työelämän pelisääntöjä

2.3 Kehittämishankkeen tarve ja tavoite

Taustana kehittämishankkeelle oli kehittää toiminnan alkuvaiheessa järjestettävällä toiminnallisella ryhmäytymispäivällä nuorten työssäoppimispainotteisen ryhmän mehenkeä ja nuorten osallisuutta.

Anu Gretschel (2002, 50) määrittelee osallisuuden voimaantumiseksi ja valtaantumiseksi. Hänen mukaansa osallisuuden tunne luo tunteen, että asianosaisen mielipiteellä on väliä. Nuori tuntee olevansa pätevä ja pitää omaa rooliaan tärkeänä.

Me-hengen luomisen ja ryhmäyttämisen tarkoitus on saada alkuun prosessi, jossa eri toiminnallisten harjoitteiden avulla aikaansaadaan kiinteä, yhdessä toimiva ryhmä. Tällöin jokainen nuori haluaa kuulua ryhmään ja sitoutua sen sääntöihin. Me-hengen luominen helpottaa ryhmän yhdessä toimimista ja sitoutumista toimintaan. (MLL 2003, 3)

Koen ryhmäytymisen tärkeänä myös yksilön itsensä kannalta. Monesti koulutukseen osallistuvien nuorten itsetunto ei ole parhaasta mahdollisesta päästä. Taustalla voi olla epäonnistuminen jo peruskoulussa, oppimisvaikeuksia, masentuneisuutta ja huoli tulevaisuudesta kun jatkokoulutuspaikan ovet eivät aukea. Onnistuneella toiminnoilla voin saada yksilön tuntemaan itsensä osaksi ryhmää, jossa hänen mielipidettään ja häntä itseään arvostetaan juuri sellaisenaan kun hän on.

Olen omassa työssäni käyttänyt erilaisia ryhmäytymistoimintoja usean vuoden ajan mutten ole havainnut asioita paperille asti saati kysynyt kohderyhmältä ryhmäytymistoimintojen hyödyistä tai haitoista. Nyt päätin todentaa jo havaittuja asioita itselleni ”vieraan” ryhmän kanssa. Tällä tarkoitan sitä, etten ole ryhmäytymispäivään valitun

ryhmän vastuukouluttaja ja näin en ole voinut luoda minkäänlaista auktoritaarista alkuasetelmaa ennen varsinaista tapahtumaa.

Tapahtunut havainnointi ja ryhmän antama palaute voisi olla Laptuote-säätiölle myyntivaltti tulevia koulutuksia ajatellen. Palveluntuottajana oleminen tarkoittaa jatkuvaa tarjousten tekemistä ja kilpailutuksiin osallistumista. Säätiöllä ei ole ns. kulta-arkkua, mistä voisi tarvittaessa ottaa rahaa vaan jokaiselle asiakkaalle tarjottavasta palvelusta on saatava asiallinen korvaus. Tällä korvauksella säätiö maksaa työntekijöiden palkat muine kiinteine kuluineen. Tarjousta tehdessä on tuotava riittävän selvästi esille ryhmäytymisen hyöty koko koulutuksen ja varsinkin tavoitteiden saavuttamisen kannalta. Toki tarjottu ryhmäytymistoiminto tulee osata hinnoitella oikealla tavalla muiden koulutusmoduulien lailla maksimaalisen hyödyn saavuttamiseksi.

Kilpailutuksen vuoksi toimintoja tulee koko ajan kehittää ja ajanmukaistaa. Säätiön nopea mukautuminen uusiin toimintoihin tapahtuu helpommin kuin esimerkiksi kuntasektorilla. Ryhmäyttäminen ja sen tuomat edut voisivat olla eräs Laptuote-säätiön myyntivaltti uusia tarjouksia ja koulutusmoduuleita suunniteltaessa.

Elina Mustila (2011, 26) kertoo omassa opinnäytetyössään ryhmäytymisen hyödyistä. Hänen keräämänsä palautteen perusteella nuoret kokivat harjoitteiden kautta tutustuneensa paremmin ja ryhmän luottamuksen kasvaneen. Samalla koettiin myös ryhmähengen parantuneen.

3 KEHITTÄMISHANKKEEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

3.1 Ryhmä

Ihminen kuuluu heti syntymästään asti erilaisiin ryhmiin kuten perheeseen ja sukuun. Vuosien varrella ryhmien määrät kasvavat ja erilaiset tarpeet ohjaavat ihmistä hakeutumaan ryhmiin. Tästä esimerkkinä mm erilaiset harrasteryhmät tai saman mielipiteen omaavat ryhmittymät.

Juhani Tiuraniemi määrittää kirjassaan *Yksilö, ryhmä ja organisaatio* ryhmän seuraavasti: ”Ryhmä on kahden tai useamman henkilön vuorovaikutukseen perustuva kokonaisuus, jolloin henkilöiden välillä on vakaat, rakentuneet suhteet, yhteisiä tavoitteita sekä ryhmän jäsenet tunnistavat ryhmän jäsenyytensä.” (Tiuraniemi 1993, 45)

Ryhmä voi olla joko epävirallinen tai virallinen. Virallisella ryhmällä tarkoitetaan ryhmää, jolla on tietynlainen tavoite, päämäärä tai tehtävä. Epävirallisessa ryhmässä osa virallisen ryhmän jäsenistä voi kokoontua omatoimisesti. Tämä monesti tapahtuu-kin toiminnan kestäessä ja ystävyyssuhteiden muodostuttua. (Tiuraniemi 1993, 46)

Tässä tapauksessa nuorten työvoimapolitiittinen koulutus voidaan luokitella viralliseksi ryhmäksi juuri ryhmälle asetettujen tavoitteiden vuoksi. Tavoitteiden asettelu on tässä tapauksessa helppoa ja se on tullut suoraan ostajan asettamista vaatimuksista. Koulutuksen ollessa jo loppupuolella huomaa muodostuneen jo useampia epävirallisia ryhmiä, jotka pitävät yhteyksiä toisiinsa myös vapaa-aikana.

Ryhmän jäsenten käyttäytymiseen ja toimintaan vaikuttavat myös ennako-odotukset ja säännöt (Tiuraniemi 1993, 51). Sääntöjen avulla ryhmä voi säädellä toimintaansa ja tämän vuoksi kouluttajalla onkin tärkeä asema kurssin alkuvaiheessa sääntöjen noudattamisen valvonnassa. Mitä tiukemmalla kädellä kouluttaja kurssin alkuvaiheessa pitää kiinni sovitusta säännöistä, on ryhmän helpompi saada ympärilleen turvalliset pelisäännöt toiminnan tukemiseen. Vanha sanonta kuuluukin: rajat luovat turvallisuutta.

3.2 Ryhmän vaiheet

Erlaisia ryhmän vaiheita määritteleviä teorioita löytyy paljon. Klassisin vaiheteoria löytyy Bruce Tuchmaninilta vuodelta 1965. Kopakkala (2005, 49–51) tarkastelee kirjassaan näitä vaiheteorioita ja jakaa vaiheet neljään eri vaiheeseen tosin mukaan on myöhemmässä vaiheessa tullut myös viides vaihe. Vaiheet ovat muodostusvaihe (forming), kuohuntavaihe (storming), sopimisvaihe (norming), hyvin toimiva ryhmä (performing) ja ryhmän lopettaminen (adjourning).

Muodostusvaiheessa jäsenet ovat riippuvaisia kouluttajastaan ja he etsivät omaa paikkaansa ryhmästä ja tällöin myös muotoutuvat ensimmäiset ryhmäroolit. Jäsenet käyttäytyvät varovaisesti luottaen ryhmän onnistumiseen. Kuohuntavaiheeseen liittyy ryhmäläisten erottautumisen halu toisistaan, konfliktit ja tavoitteiden ja toimintamuotojen selkiytyminen. Kolmatta vaihetta eli normien muodostumisen vaihetta voidaan pitää varsinaisena tehtävien suorittamisen vaiheena, jossa ryhmäläiset aktiivisesti keskustelevalle toiminnan toteuttamisesta ja kehittämisestä. Tässä vaiheessa ryhmä hitsautuu yhtenäiseksi ja toiminnan tehokkuus perustuu avoimeen keskusteluun oletuksista ja ryhmän tehtävien tulkinnoista.

Hyvin toimivan ryhmän vaiheessa ryhmä on jo tuottoisa ja luova. He osaavat ratkaista syntyneet ristiriitatilanteet ja voivat paneutua tehtävän loppuun saattamiseksi. Viimeisen toiminnon Tucman lisäsi vasta 1977 pohdittuaan teoriaa yhdessä M.A. Jensenin kanssa ja siinä on kysymys toiminnan päättämisestä. Tässä vaiheessa ryhmä tavallaan hyvästelee toisensa ja suorittaminen on jäänyt jo taakse. Tunteet ovat pinnassa ja ne vaihtelevat helpotuksesta masennukseen. (Kopakkala 2005, 51)

W. R. Bion kirjassaan *Kokemuksia ryhmistä, ryhmädynamiikka psykoanalyysin näkökulmasta* on kehitellyt teorian erityisesti terapiaryhmätoimintojen tueksi. Hän kertoo kolmesta ryhmän eri perusolettamuksista. Nämä ovat: riippuvuusryhmä, parinmuodostusryhmä ja taistele- ja pakener ryhmä. Riippuvuusryhmässä kaikki keskittyy ohjaajaan eli sieltä tulee tarvittava tuki ja ryhmä kokoontuukin vain ohjaajan vuoksi. Parinmuodostusryhmässä toivo keskittyy kahteen ihmiseen, jotka antavat muulle ryhmälle uskoa ongelmien selittämisestä tulevaisuudessa. Kolmantena ryhmänä on taistele- ja pakener ryhmä, jonka nimen mukaisesti ryhmäläiset ovat valmiit tekemään kumpakin. Ongelma nähdään usein ulkopuolelta tulevaksi. (Bion 1979, 112 – 117)

Ryhmän toimintaan liittyy oleellisesti kommunikaatiotaidot. Hargie jakaa nämä taidot kahdeksaan eri osa-alueeseen. Nämä ovat 1) nonverbaalinen kommunikaatio 2) kysely 3) vahvistaminen 4) reflektio 5) avaaminen ja lopettaminen 6) selittäminen 7) avautuminen sekä 8) kuuntelu. Osa näistä taidoista menee päällekkäin ja ovat toisistaan riippuvaisia ja taitojen käyttö riippuu ihmisen persoonallisuudesta ja erilaisista tilanteista. (Tiuraniemi 1993, 13) Kommunikaatio vaikuttaa suuresti ryhmän tapaan toimia erilaisissa tilanteissa. Varsinkin toiminnallisissa harjoitteissa ryhmän erilaisia viestin-

tätapoja voidaan havaita useita. Toiset ovat enemmän kuuntelulinjalla kun taas toiset nostelevat kulmakarvojaan kyseenalaistamisen merkiksi. Ryhmäläisten kommunikointoon vaikuttaa taitojen lisäksi myös ryhmän sisäiset roolit.

Nonverbaaliviestintä tapahtuu kasvotusten mutta siinä ei käytetä sanoja. Viestintä tapahtuu eleiden, ilmeiden, asentojen sekä kehon liikkeiden avulla. Naisten nonverbaalisia merkkejä on helpompi havaita ja tulkita verrattuna miesten merkkeihin. Nonverbaalisen viestinnän tehtävänä on auttaa ihmistä selviytymään sosiaalisesta vuorovaikutuksesta. (Tiuraniemi 1993, 12–13) Kyselyn tarkoituksena on saada vastauksia haluttuihin asioihin joko avointen tai suljettujen kysymysten avulla. Kysymysten laatu vaikuttaa myös yleiseen ilmapiiriin sekä sisältöön. Vahvistaminen eli palautteen saaminen vaikuttaa ryhmän jatkotyöskentelyyn oleellisesti. Palaute voi olla positiivinen, negatiivinen tai sitten palautetta ei saada ollenkaan.

Toiminnallisissa harjoitteissa palautteen osuus on merkittävä. Se ei tarkoita pitkää suullista tai kirjallista palautetta vaan esimerkiksi hyväksyvä pään nyökkäys ajaa saman asian ja kannustaa ryhmää jatkamaan toimintaa. Reflektion avulla ohjaaja voi heijastaa olennaisen viestin sisällöstä takaisin ja tässä menetelmässä voidaan selventää asioita, jotka eivät ole tietoisien tarkastelun piirissä. Reflektiota käytetään varsinkin terapiatyössä jolloin saadaan aikaiseksi positiivisen, empaattisen ja avoimen kunnioitava suhde aikaiseksi. Avaamisella tarkoitetaan vuorovaikutuksen ensimmäisiä hetkiä kuten tervehtiminen, katsekontakti tai äänensävy ja niiden avulla luodaan perusteet vuorovaikutuksen sujumiselle. Lopettaminen vaikuttaa taas mahdolliseen myöhempään vuorovaikutukseen ja siinä voidaan keskittyä tulevan pohdintaan tai yhteenvedon luomiseen. Selitykset voivat olla luonteeltaan 1) tulkitsevia jolloin ymmärretään asia tai sen yhteys 2) kuvailevia, jolloin prosessia selkeytetään ja 3) syitä etsiviä, jolloin keskitytään motiiveihin ja yleistyksiin. Avautumisen tarkoituksena on rohkaista ihmistä avautumaan ja vastavuoroiseen kontaktiin, joka monesti saattaa aiheuttaa pelkoa nolatuksi tulemisesta. Kuunteleminen vie avautumista pitemmälle ja siinä pyritään kuuntelemaan asiakasta avoimesti ja pyritään aktiivisesti vuorovaikutuksen ymmärtämiseen ja arvioimaan johtopäätöksiä. (Tiuraniemi 1993, 13–17)

3.3 Ryhmäyttäminen

Mikko Aalto määrittää ryhmäyttämisen seuraavasti:

”Ryhmäytymisellä tarkoitamme erilaisiin toiminnallisiin tehtäviin perustavaa prosessia, jonka avulla ryhmän turvallisuus vaiheittain kasvaa”(Aalto 2000, 69).

Ryhmäytymisen tarkoituksena on kiinnittää ryhmän jäsenet uuteen toimintaympäristöön ja sen yhteisöön erilaisten ryhmäyttävien menetelmien avulla. Ryhmäytymisellä pyritään myös luomaan toimintamalleja, joiden avulla yksilö pystyy huomioimaan oman toimintansa seuraukset koko ryhmän tuloksessa. Ryhmäytymisellä on vaikutusta myös kiusaamisen vähentämisessä. Hyvän yhteishengen saavuttaneessa ryhmässä on jokaisella hyvä olla ja jo se edesauttaa osallistumaan erilaisiin tilanteisiin. (Sirkka 2007, 2) Sirkka (2007, 2) suosittelee ryhmäytymisharjoitteiden teettämistä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jolloin ryhmään ei ole vielä päässyt muodostumaan vahvaa roolijakoja tai erilaisia klikkejä.

Tärkeän osan ryhmäyttämisestä muodostaa turvallisuus. Turvallisuudella tarkoitetaan vallitsevaa tilaa, jossa yksilöiden ei tarvitse kokea pelkoa, häpeää, syyllisyyttä tai arvottomuuden tilaa. Turvallisuus voidaan jakaa psyykkiseen ja fyysiseen turvallisuuteen. Psyykkisessä turvallisuudessa edellä mainittujen lisäksi puhutaan hyväksytyksi tulemisen tunteesta. Fyysisessä turvallisuudessa puhutaan turvallisuudesta jolloin yksilö ei koe terveyttään tai henkeään uhatuksi. (Aalto 2004, 15)

Turvallisuus muodostuu viidestä eri tekijästä: luottamuksesta, hyväksynnästä, avoimuudesta, tuen antamisesta ja sitoutumisesta (Aalto 2004, 16).

Mikko Aalto (2000, 22 - 23) määrittää ryhmän turvallisuudelle kahdeksan eri tasoa, joiden avulla ohjaaja pystyy valitsemaan kehitystä edistäviä menetelmiä:

- pelkäävä ryhmä: ryhmän jäsenet eivät uskalla toimia omana itsenään pelätessään toisiaan, ohjaajaa tai jotakuta ryhmän voimakasta persoonaa.
- turvaton ryhmä: pelätään tuoda omia mielipiteitä esiin
- tuntematon perusturvallinen ryhmä: itseilmaisuu on varovaista ja tunnustelevaa kun ryhmäläiset eivät tunne toisiaan.

- tuttu turvallinen ryhmä: ryhmäläiset tuntevat toisensa jo kohtuullisesti ja eivät pelkää mielipideilmaisujaan
- avoin ryhmä: toisten mielipiteet ja tunteet hyväksytään ilman vähättelyä
- heikkoutta hyväksyvä ryhmä: ryhmäläisillä on lupa ilmaista omaa heikkouttaan ja pelkoa sekä uskalletaan nauraa itselleen
- haavoittuvuutta salliva ryhmä: ryhmä uskaltaa kertoa omista henkilökohtaisista asioista häpeilemättä
- armahtava ryhmä: ryhmä antaa anteeksi väärin tehdyt asiat jokaisen ryhmäläisen henkilökohtaisen kasvun myötä

Turvallisuuden lisäksi ohjaajan omasta ammattitaidosta riippuu, kuinka pitkälle ryhmäytymisprosessin voi viedä. Ohjaajan tulisi tunnistaa ryhmän tarpeet ja se, mille tasolle ohjaajan avustuksella ryhmällä olisi mahdollisuus edetä. (Aalto 2000, 70).

Ohjaajalta vaaditaan laajaa ammattitaitoa seikkailuharjoitteen läpiviemiseksi. Monesti seikkailuharjoitteissa olisikin hyvä olla mukana kolme eri roolin edustajaa:

- seikkailun ohjaaja; hänellä on kokonaisvastuu toiminnasta, tavoitteiden asettelu, suunnittelu, turvallisuus ja toiminnon purku kuuluvat hänelle
- seikkailuttaja; vastaa toiminnon teknisestä toteutuksesta ja fyysisestä turvallisuudesta
- havainnoitsija; seuraa ryhmän ja yksilöiden toimintaa keskittyen havaintojen tekemiseen

(Aalto 2000, 418)

Ohjaajan tehtäviin kuuluvat myös sisäinen organisointi, palautteen antaminen, resursien hankkiminen ja riittävän tiedon välittäminen ryhmän sisällä

Eräs negatiivisesti ohjaajaan vaikuttava tekijä on ohjaajan asenne. Ennalta saatujen tietojen ei tulisi vaikuttaa ohjaajan suhteutumiseen esimerkiksi haasteellisten nuorten ryhmän osalta vaan avoin suhtautuminen avaa kaikille tasavertaisen alkuasetelman. Myös oikeanlaisen palautteen antaminen vaikuttaa ryhmäläisten käyttäytymiseen ja sen myötä koko ryhmäytymisprosessin onnistumiseen. Myönteisen palautteen antaminen lisää keskinäistä kunnioittamista ja jokaisesta ihmisestä löytyy osa-alue positiivisen palautteen antamista varten. (Aalto 2000, 75)

3.4 Elämyspedagogiikka ja seikkailukasvatus ryhmäytymisen tukena

Elämyspedagogiikka ja seikkailukasvatus ovat tänä päivänä jo tuttuja työmenetelmiä varsinkin haettaessa ratkaisua erilaisiin lasten ja nuorten sosiaalisiin ongelmiin. Sekä elämyspedagogiikassa että seikkailukasvatuksessa käytetään samoja menetelmiä erona vain se, että elämyspedagogiikka korostaa hieman enemmän kasvatusta kun taas seikkailukasvatuksessa keskitytään toimintaan ja harjoitteisiin. (Mönkkönen, Murro, Väisänen 1993, 42–45). Itse liitän molemmat toimintamuodot tiiviisti yhteen ja pidän molempien toimintamuotojen yhteisenä nimittäjänä kokemuksen kautta oppimista. Kokemus oppimistapahtumana voi olla henkeäsalpaava toiminto tai yksinkertainen luonnossa tehtävä retki. Puhuessani elämyspedagogiikasta tarkoitan siis samalla myös seikkailukasvatusta.

Kirjassa *Seikkailun elämyksiä 2* Seppo J.A. Karppinen määrittelee seikkailukasvatuksen näin:

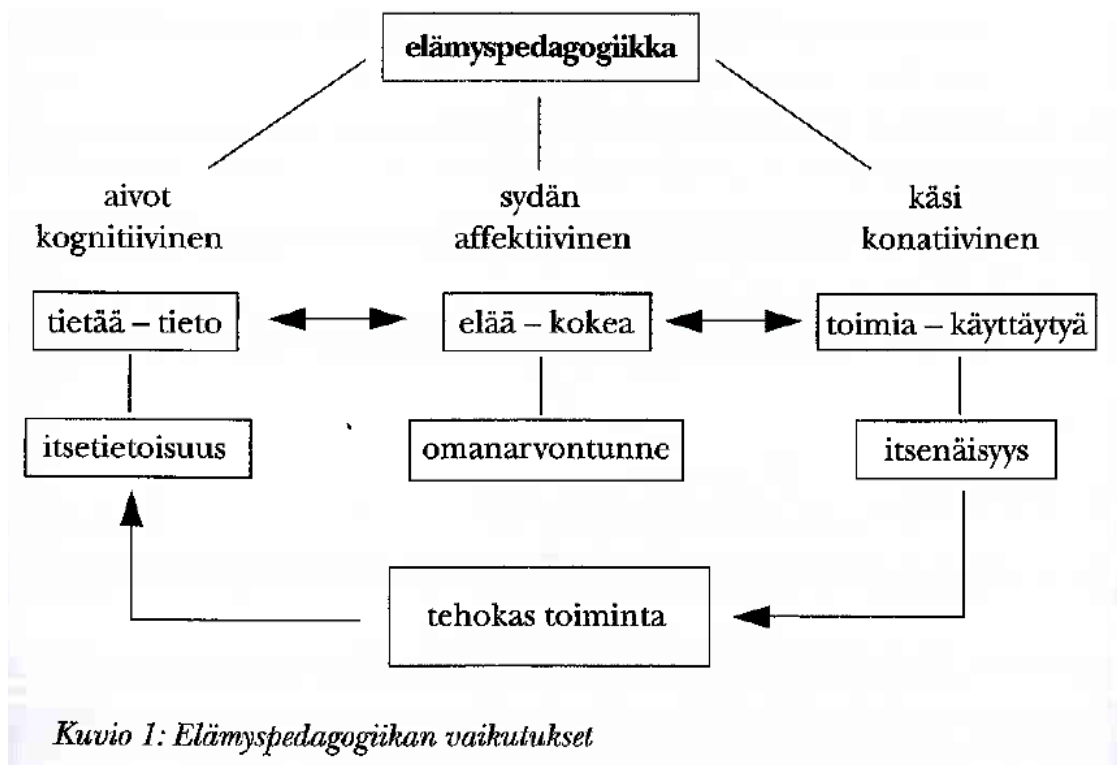
”Seikkailukasvatuksella tarkoitetaan seikkailupainotteista elämyspedagogiikkaa, jonka muita elämyskasvatuksen menetelmiä ovat esimerkiksi draamapedagogiikka, ympäristökasvatus, leirikoulu, erä- ja luonto-opetus ja usein kesäleiri- ja 4H – toiminta, joissa yhtenäisenä tekijänä on erilaisten elämysten ja kokemusten avulla tapahtuva kasvatus.”

(Karppinen 2010, 119)

Tämä määritelmä vahvistaa omaa näkemystäni elämyspedagogiikan ja seikkailukasvatuksen samoista pääperiaatteista.

Simon Priest määrittelee seikkailuksi minkä tahansa epävarmaan lopputulokseen johtavan kokemuksen. Seikkailu pohjautuu aina vapaaehtoisuuteen ja omaan valintaan; ketään ei saa pakottaa tai painostaa osallistumaan. (Lehtonen toim. 1998, 19) Elämyspedagogiikka määritellään suomalaisen Outward Bound järjestön verkkosivuilla toiminnaksi, joka mahdollistaa ihmisen kasvun ja oppimisen sellaisten elämysten kautta jotka koskettavat ihmistä kokonaisvaltaisesti. Yleensä tällaisissa toiminnoissa elämykset koskettavat sekä järkeä, tunteita että fysiikkaa. (Outward Bound Finland, 2011)

Nämä ovatkin kolme elämyspedagogiikan keskeistä käsitettä ja niitä hyödynnetään kaikissa elämyspedagogisissa toiminnoissa. Alla oleva kaavio kuvastaakin ihmisen henkilökohtaista kasvuprosessia, johon liittyy olennaisesti muitten ihmisten kanssa tapahtuva vuorivaikutus elämyksiä ja haasteita kohdattaessa. Elämyspedagogiikka vaikuttaa jokaiseen kolmeen osa-alueeseen samanaikaisesti (aivot, sydän, käsi): pää luo puitteet toiminnolle, sydän korostaa tunnetta ja kokemusta kun taas käden kautta mahdollistetaan edellisten toiminta.

KUVA 2. Telemäki 1998 Elämän seikkailu

Sekä elämyspedagogiikassa että seikkailukasvatuksessa käytännön toiminnot jaetaan seuraaviin osa-alueisiin:

- sosiaalistamisleikit; tavoitteena tutustuttaa ryhmäläiset toisiinsa ja poistaa esteet osallistumiselle esimerkkinä puomiharjoitukset
- ryhmässä tehtävät toiminnot; ryhmä ratkaisee yhdessä heille annetut tehtävät
- yksilölle haasteelliset tehtävät; yksilö joutuu itsenäisesti ottamaan haasteen vastaan esimerkiksi köysi- ja kiipeilyradat
- ulkoilmatoiminnot; pitempää aikaa vaativat toiminnot kuten melonta, vuorikiipeily ja koskenlasku

Taidot jaetaan vastaavasti kolmeen eri kategoriaan:

- kovat taidot; ne ovat helposti mittavia taitoja kuten esimerkiksi kyky meloa, kiivetä, antaa ensiapua ja hallita turvallisuuskysymykset
- pehmeät taidot; liittyvät organisointiin, opettamiseen ja ohjeiden antamiseen
- metataidot; tarkoittavat toiminnan integrointiin kuuluvia taitoja kuten johtajuus, etiikka ja kyky tehdä päätöksiä

(Telemäki 1998, 21)

Elämys- ja seikkailupedagogiikan luoja tunnetaan parhaiten saksalainen Kurt Hahn ja tämän myötä monesti puhutaankin Hanilaisesta pedagogiikasta seikkailukasvatuksen yhteydessä. Hahn varttui berliiniläisessä perheessä ja hän opiskeli sekä Saksan että Englannin yliopistossa. Platonin teoksesta Tasavalta Hahn sai idean suunnitella uudenlaista koulua jos yhdistettäisiin ajattelu ja toiminta. Valtakunnankansleri Marx von Baden oli kiinnostunut myös Platonista ja hän perustikin yhteiskasvatukseen perustavan koulun, johon Hahn kutsuttiin koulun johtajaksi ja koulun nimeksi muodostui Salem. Koulun kasvatustavoitteeksi asetettiin luonteen kehittäminen oikeudenmukaiseksi, vastuulliseksi ja lujaksi.

Hahn oli huolissaan yhteiskunnallisista sairauksista joilla oli huono vaikutus lapsiin ja nuoriin. Tällaisia huonoja vaikutuksia oli mm. liikkumisen helpottuminen, mielikuvituksen heikkeneminen, käden taitojen katoaminen ja itsekurin rappeutuminen. (Lehtonen toim. 1998, 15) Hahnin pedagogiikka ja parannuskeinot edellisiin huonoihin vaikutuksiin käsitti neljä eri elementtiä: fyysiset harjoitteet, projektit, retket ja pelastuskoulutukset. Fyysisillä harjoitteilla harjoitettiin kuntoa, kestävyyttä ja rohkeutta kun taas projektien tarkoituksena oli kehittää henkistä puolta mielikuvituksen ruokkimisen, suunnittelun ja organisoinnin avulla. Retkeilyllä kehitettiin aloitteellisuutta, itsensä voittamista ja päätöksen tekoa. Pelastuskoulutuksen avulla opittiin vastuuntuntoa sekä riskien arvioimista. (Outward Bound, 2011) Hahnin kasvatuksen tarkoituksena oli kasvattaa vireä ja aktiivinen kansalainen, jolla oli velvollisuuksia muita ihmisiä sekä Jumalaa kohtaan (Telemäki 1998, 17).

Hahn joutui pakenemaan Saksasta poliittisten kannanottojensa vuoksi Englantiin. Siellä hän perusti ensimmäisen koulunsa Walesiin 1940 ja siitä kehittyikin käsite Outward Bound toiminnon muodoksi. Vuonna 1946 perustettiin kaiken toiminnan takana oleva

säätiö Outward Bound Trust. Tällä hetkellä toiminta on levinnyt jo yli kolmeenkymmeneen maahan ja toimintaa koordinoi Outward Bound International järjestö. Suomessa toiminto alkoi 1993 ryhmän nuorisotyöntekijöitä vieraillessa Saksassa tutustuen paikalliseen elämystoimintaan. (Outward Bound, 2011)

Elämyspedagogiikassa/seikkailukasvatuksessa voidaan erotella kolme tärkeää toimintavaihdetta:

1. Toimintavaihe: toiminta itsessään luo jo halutun muutoksen
2. Reflektioiva vaihe: kaikki toiminnalliset harjoitteet tulee käydä harjoituksen lopputtua yhdessä läpi, jotta saadaan suurin mahdollinen hyöty harjoitteesta.
3. Metaforavaihe: seikkailu/harjoite liitetään läheisesti osallistujien omaan elämään ja elämäntilanteeseen

(Telemäki 1998, 22).

Yhtä tärkeä kuin itse toiminta on elämyspedagogiikassa, on myös muistettava reflektioivan vaiheen tärkeys. Jokainen harjoite tulee purkaa läpi ryhmän kanssa ja pohtia harjoitteen eteneminen ja siinä ilmenneet hyvät ja huonot asiat. Miten ryhmä alkoi toimia, millä tavalla ryhmän jäsenet osallistuivat tekemiseen ja miten jonkun ryhmäläisen kieltäytyminen tehtävästä vaikutti muuhun ryhmään, ovat esimerkiksi pohtimisen arvoisia kysymyksiä. Nuoren kieltäytyminen jostakin elämyspedagogiikan asiasta on yhtä tärkeä tulos kuin muiden ryhmäläisten tekeminenkin. Jos nuori uskaltaa ryhmässä esittää eriävän mielipiteen (=kieltäytyminen), hän todennäköisesti pystyy kieltäytymään jossakin muussakin hänelle epämiellyttävässä tilanteessa.

3.5 Teoreettiset lähtökohdat käytännössä

Omassa työssäni teoriaosuus nivoutuu yhteen käytännön kanssa huomioimalla ryhmän muodostamisen eri vaiheet ja ryhmäytämisen tarkoituksen eli ryhmän jäsenten kiinnittymisen uuteen toimintaympäristöön.

Ryhmäytymisen onnistumisella on vaikutukset ryhmän toimintaan. Läsnäolot, osallisuus ja aktiivisuus lisääntyvät. Tämä heijastuu myös ryhmän vetäjien eli kouluttajien toimintaan. Kouluttajan työ helpottuu kun hän voi keskittyä olennaiseen eli koulutta-

miseen. Hän voi läpikäydä kurssisuunnitelman mukaisia asioita eikä aikaa kulu pois-saololomakkeiden täyttämiseen ja yhteydenpitoon työhallintoon.

Toimintapäivän seikkailuosuudessa olin huomionnut kaikki kolme eri seikkailuharjoit-teiden läpiviemisessä tarvittavien roolien edustajien läsnäolon: itse toimin seikkailun ohjaajana, avustajani Tuija Pasanen vastasi seikkailuttajan osuudesta ja ryhmän varsi-nainen vastuuohjaaja toimi havainnoitsijana sekä valo- että videokuvaajana. Roolien käyttäminen riippuu aina käytettävistä harjoitteista eli jokaisessa toiminnossa ei vält-tämättä tarvita kaikkien roolien edustajaa (Aalto 2000, 419).

4 KEHITTÄMISPROSESSIN ETENEMINEN

4.1 Kehittämisen suunnittelu

Prosessin suunnittelu alkoi huhtikuussa 2011 jolloin Laptuote-säätiö sai tiedon siitä, että heiltä tullaan ostamaan Nuorten ohjauksellinen työssäoppimispainotteinen koulu-tus. Koulutuksen ajankohdaksi oli päätetty 23.8. -20.12.20011 ja koulutuksen vastuu-ohjaajan kanssa päätettiin järjestää perinteinen tutustumisleiri heti koulutuksen alkuun 30.8 – 31.8.2011. Tämä antoi minulle oivan mahdollisuuden toteuttaa toiminnallisen opinnäytetyöni käytännönsuuden ja mahdollisti riittävän ajan toiminnan suunnitte-luun ja tarvittavien toimintojen kehittelyyn. Toimintapäivän ajankohdaksi valittiin leirin ensimmäinen päivä, jotta tehtyjä harjoitteita saataisiin tarvittaessa käytyä läpi vielä seuraavankin päivän aikana ja minä toiminnan vetäjänä en tulisi liian tutuksi toimintapäivään osallistuville. Tämä osoittautuikin varsin hyväksi päätökseksi kuten tulen toimintapäivän arvioinnin kohdassa vielä erikseen sen toteamaan.

Koulutuksen runko, kesto ja tavoite olivat selvillä Laptuote-säätiölle jo koulutuksen hakuvaiheessa, mutta koulutukseen osallistujien tarkemmat tiedot saatiin selville vasta koulutuksen alkaessa. Suunnitteluvaiheessa selvillä oli vain se, että koulutus oli ostet-tu kahdelletoista ammattikouluttamattomalle nuorelle iältään 17 – 25 – vuotta. Tule-van ryhmäläisten kansallisuus (mahdolliset kieliongelmat), fyysiset rajoitteet tai muut

toimintaan vaikuttavat seikat jäivät nähtäväksi. Tämä vaikutti siihen, että varsinkin fyysisten harjoitteiden tilalle oli suunniteltava mahdollinen toinen suorite tai soveltava toteuttamisvaihtoehto.

Suunnittelu käynnistyi leiripaikan varauksella. Asinsaaren leirikeskus, joka on Lappeenrannan kaupungin vapaa-aikatoimen omistuksessa, tarjoaa hyvät puitteet leiritointoihin. Olimme käyttäneet Asinsaarta useisiin leireihimme, joten tunsin leiripaikan tarjoamat mahdollisuudet jo usealta vuodelta. Varmuuden vuoksi kävin suunnittelu- vaiheessa uudelleen leirikeskuksessa tarkistamassa siellä olevien toiminnallisten harjoitteiden toteuttamispaikat. Nuorisotoimi on rakentanut kiinteät rakennelmat alavaijeritoimintoon, Jaakobin portaisiin, trapetsihyppyyn ja kaikki edellä mainitut ovat käytettyjä ryhmäytymis- ja elämyspedagogisia menetelmiä. Ajatuksenani oli toimintapäivän koostuvan ensin varsinaisesta tutustumistehtävästä ja sen jälkeen edetä ryhmä- ja luottamustoiminnan kautta elämykselliseen toimintaan. Tehtäväkseni jäikin miettiä sopivan haastava ja voimauttavan elämyksellinen jopa fyysinen toiminto kohderyhmälle toimintapäivän lopulle.

Tämä elämyksellinen toiminta vaati apuvoimien hankkimisen. Kaikki elämykselliset toiminnot tehdään Asinsaarella köysitoimintoina ja se vaatii henkilön, jolla on köysitoiminnan ohjaajan koulutus. Näin varmistetaan toimintojen turvallisuus ja asianmukaisten varusteiden käyttö. Nuoriso-ohjaaja Tuija Pasanen Lappeenrannan kaupungilta lupautui tulla avustamaan valitsemassani köysitoiminnossa tarpeen mukaan.

Suunnittelua vaikeutti tietämättömyys tulevan ryhmän kokoonpanosta esimerkiksi onko ryhmässä fyysisiä rajoitteita tai ymmärtävätkö kaikki tarpeeksi hyvin suomea ryhmätoimintojen toteuttamiseksi. Rakensin toimintapäivän rungon valmiiksi hyvissä ajoin ja päätin, että tarvittaessa voin muuttaa toiminnallisia harjoitteita ryhmän mahdollisten rajoitteiden vuoksi.

Kaikki toiminnalliset harjoitteet valitsin palvelemaan toimintapäivälle asetettuja tavoitteita. Yleensä tavoitteiden asettelun ja suunnittelun pohjana on neljä eri kohtaa: toiminnan perusluonne, tema, kohderyhmä ja toimintaympäristö. (Aalto 2004, 81)

Kurssin alkaessa selvisi, ettei ryhmässä ollut fyysisiä rajoitteita eikä suurempia kieliongelmiä. Eräs ryhmäläinen oli thaimaalainen mutta hänen kielitaitonsa oli sellaisella tasolla, että tulevat harjoitteet olivat turvallista toteuttaa koko ryhmän kannalta. Ryhmässä oli tasaisesti sekä tyttöjä että poikia joten tämäkin tuki valitsemieni toimintojen toteuttamista (poikia 7, tyttöjä 5).

Kurssin alkupäivinä kävin kertomassa ryhmälle tulevasta toimintapäivästä, pääpiirteittäin sen sisällöstä, tarvittavista varusteista sekä sopimassa kuljetuksen järjestämisestä. Sanoin työstäväni opinnäytettä Mikkelin ammattikorkeakouluun ja kerroin, mitä opinnäytetyön tekeminen tarkoittaa ja mitkä ovat sen vaatimukset. Jaoin samalla kaikille kirjallisen lupalapun, jolla varmistin oikeuden käyttää valokuva- ja videomateriaalia hyväkseni tulevassa opinnäytetyössäni tarvitsemallani tasolla. Pyysin luvan antavia nuoria palauttamaan lapun kurssin vastuuvallmentajalle päivän päätteeksi. Kaikki paikalla olevat nuoret allekirjoittivat lapun.

4.2 Kehittämisprosessin toteutus

Toimintapäivä järjestettiin tiistaina 30.8.2011 sen ollessa osa koulutukseen kuuluvaa kaksipäiväistä leiriä. Leirille oli lähdössä kahdestatoista nuoresta viisi tyttöä ja neljä poikaa, ryhmän vastuuvallmentaja ja minä. Onneksi osallistujamäärällä ei ollut vaikutusta tapahtuvaan toimintaan vaan kaikki toiminnot saataisiin suoritettua tälläkin osallistujamäärällä.

Toimintapäivän aamuna vettä satoi kaatamalla ja sovimme puhelimitse jo alustavasti mahdollisista viime hetken muutoksista nuoriso-ohjaaja Tuija Pasasen kanssa. Päätimme tarvittaessa jättää pois trapetsihypyn suorittamisen turvallisuuden ja myös mukavuuden vuoksi. Tämä toiminto oli suunnitelmissa ainoa pakosta ulkona tehtävä toiminto, kaikkia muita toimintoja olisin pystynyt muokkaamaan tehtäväksi myös sisällä.

Jaoinme vastuuohtajaajan kanssa nuoret autoihin ja liikuimme sovituille kyytijärjestelyillä Asinsaaren leirikeskukseen ja tutustuimme leirialueeseen, emäntään ja leirialueen sääntöihin. Tämän jälkeen jaoimme majoitustilat ja jokainen sai hetken hengähtää ennen varsinaisen ohjelman alkua.

Suunnitelmaani kuului aloittaa toiminto ruokailun jälkeen ja sen vuoksi olin valinnut ensimmäiseksi toiminnoksi sisällä toteutettavan nimibingon. Siinä toiminnossa ei tarvinnut tehdä fyysisiä suorituksia, joten toiminto soveltui varsin hyvin ruoantasaajaksi. Olin saanut kyseisen harjoitteen Etelä-Karjalan ammattiopiston kuraattorilta, joka oli käyttänyt kyseistä harjoitetta ammattiopiston ryhmäytymispäivinä. Hänen mukaansa nuoret joutuivat ottamaan kontaktia toisiinsa etsiessään bingokupongin vaatimia kriteerejä toisistaan. Päätin valita juuri tämän toiminnon ensimmäiseksi tutustumisen vuoksi. Tutustumisharjoitteiden tarkoituksena on, että ryhmäläiset oppivat tuntemaan toisistaan henkilöhistoriaa ja persoonaa (Aalto 2000, 180).

Nimibingossa käytetään valmista bingokaavaketta (LIITE 1), jossa perinteisten numeroiden tilalla oli erilaisia väittämiä kuten omistaa älypuhelimien tai on syntynyt kesällä. Osallistujien tehtävänä oli löytää muista ryhmäläisistä väittämään sopiva henkilö ja kirjoittaa tämän nimi ruudukkoon. Tarkoituksena on saada 16 ruudukkoon mahdollisimman monta eri nimeä, jotta mahdollisuudet voittoon kasvaisivat. Nuoret alkoivat kuiskutella toisiinsa korvaan nimibingon väittämiä saadakseen mahdollisimman monta nimeä ruudukkoon. Ruudukoitten täytyttyä pelattiin normaalia bingoa eli vedin hatusta yhden nimen kerrallaan ja jokainen etsi ruudukostaan tämän nimen ja ruksasi kohdan käytetyksi. Olin jalostanut bingoa niin, että tein jokaiselle ”hatusta vedetylle nuorelle” lisäkysymyksiä liittyen ruudukon eri väittämiin. Tällä tavalla jokainen oppi toisesta henkilöstä nimen lisäksi myös kuusitoista muuta asiaa. Bingokaavakkeen ja omien lisäkysymyksien avulla nuoret saivat selville toisistaan perustietoa kuten kenen kanssa asuu, onko lemmikkejä ja mitä harrastaa. Itse olin tyytyväinen nimibingon antamaan antiin ja uskon erityisesti ryhmän vastuuhjaajan hyötyneen toiminnosta paljon. Hänen ei tarvinnut nimibingon jälkeen kysellä nuorilta uudestaan peruskysymyksiä vaan hän sai tiedon ns. puolihuolimattomasti tavallaan leikin varjolla. Ryhmän vastuuvallmentaja osallistui tähän tehtävään ryhmäläisen roolissa.

Tutustumisharjoitteet ovat yleensä leikkimielisiä ja tämä luo turvallisuutta, hauskuutta, mielenkiintoa ja jännitystä tutustumiseen. Tutustumisharjoitteita ei yleensä pureta eikä prosessoida toiminnon jälkeen. (Aalto 2000, 181) Tutustumisharjoitteet toimivat usein myös lämmittelyharjoitteina, joiden avulla lisätään osallistujien kiinnostusta tulevia harjoitteita ja itse toimintaa kohtaan (Aalto 2000, 171).

Bingon loppuessa oli tapahtunut ihme ja aamusta asti jatkunut sade oli loppunut ja pääsimme tekemään suunnitelman mukaisesti seuraavan toiminnon ulos. Vuorossa oli puomilla tapahtuva ”pukkihyppely”. Tässä toiminnossa nuoret käyvät noin 70 sentin korkeudella olevan pukin päälle seisomaan satunnaisessa järjestyksessä. Tämän jälkeen heidän tulee vaihtaa pukilla paikkaa annettujen ohjeiden mukaisesti esimerkiksi aseptukaa syntymäpäivin mukaiseen järjestykseen, tammikuussa syntyneet oikealle ja joulukuussa syntyneet vasemmalle. Pukilta ei saa tippua ja viestintä pitää hoitaa muutoin kuin puhumalla. Nuorten tiputtua puomilta annoin heidän hetken keskustella toimintoa helpottavista yhteisistä pelisäännöistä ennen seuraavaa yritystä. Ensimmäisen onnistumisen jälkeen nuoret saivat toisenkin vastaavanlaisen tehtävän eli heidän tuli järjestäytyä puomilla etunimiensä ensimmäisen kirjaimen mukaiseen aakkosjärjestykseen.

Alla oleva kuva havainnollistaa pukkitoimintoa.

KUVA 3. Korja, pukkitoiminto

Pukkitoiminto on ns. yhteistoimintaharjoite ja se suoritetaan aina yhdessä ryhmän jäsenten kanssa. Ryhmän kannalta olisi suotuisaa, että kaikki ryhmään kuuluvat osallistuisivat harjoitteeseen ja tässä ryhmässä kaikki olivatkin valmiita toimintaan. Tässä toiminnossa nuoret joutuivat tukeutumaan toisiinsa estääksensä vieressä olevan pu-

toamisen. Läheisyyden kokeminen ja kosketus toiseen ihmiseen tehtävän ohjeistuksen mukaisesti lisää turvallista koskettamisen mahdollisuutta ja tämä puolestaan lisää ryhmän keskinäistä luottamusta ja turvallisuutta (Aalto 2000, 281). Yhdessä ratkaistu ongelma, tässä tapauksessa paikkojen vaihtaminen puomilla ilman putoamista, lisää ryhmän yhteenkuuluvuuden tunnetta ja vahvistaa me-henkeä (Aalto 2000, 280).

Kolmantena tehtävänä oli luottamusharjoitus, jossa ryhmäläiset käyvät jonoon ottaen kiinni edellisen hartioista. Kaikilta muilta paitsi jonon ensimmäiseltä sidotaan silmät ja puhe kielletään annetun merkin jälkeen. Ennen merkkiä ryhmä saa sopia viestintä merkit joilla voi kommunikoida vaikka silmät on sidottu ja puhuminen kielletty. Ryhmä alkaa liikkua maastossa ensimmäisen näkevän vetämänä. Ohjaaja antaa selvät merkit näkeväälle ryhmän kulkusuunnasta ja mahdollisista esteistä. Vuorotellen jokainen saa toimia jonon ensimmäisenä oppaan roolissa. Aina kun vaihdetaan ryhmän edessä olevaa näkevää henkilöä, tarkastetaan ryhmän merkkikieli. Eli jos ryhmä haluaa lisätä viestintää millä ensimmäinen varoittaa perässä tulevia korkeasta esteestä, ryhmä sopii siihen sopivan merkin. Esimerkkinä ensimmäinen taputtaa takana olevan vasenta jalkaa ja tällöin hän tietää nostaa sitä jalkaa korkeammalle. Tämän jälkeen hän viestittää saman merkin hänen takanaan tulevalle jne. Ohjaajan tehtävänä on varmistaa ryhmän turvallisuus vaarallisissa ylityksissä tai alituksissa.

Luottamusharjoitteen ohjeistuksessa laitoin joukon suulaimman kaverin ensimmäisenä ryhmän johtajaksi eli näkeväksi oppaaksi muiden ollessa silmät sidottuina jonossa hänen perässään ja huomasin muun ryhmän huomioivan tämän tapahtuman. Kukaan ei kuitenkaan vastustanut tehtävänantoa ja luottavaisena joko ryhmän näkevän nuoren tai seikkailun järjestäjän osaamiseen he asettautuivat jonoon ohjeiden mukaan. Luulen, että muiden ryhmäläisten oli hyvä havaita voivansa luottaa suulaimpaankin kaveriin kun hän ohjasi muuta sokeaa ryhmää metsän keskellä. Johtajan vaihtuessa säännöllisin väliajoin ryhmä selvästi rentoutui ja luottamuksen määrä näkevään johtajaan kasvoi. Tämän huomattuani uskalsin laittaa ryhmän kulkemaan haasteellisimmistakin paikoista.

Luottamusharjoitteiden avulla pyritään lisäämään ryhmän keskinäistä luottamusta, jotta ryhmän turvallisuus kasvaisi (Aalto 2000, 363). Kyseisessä harjoitteessa jokainen ryhmäläinen joutui kantamaan vastuuta muusta ryhmästä ohjaajan varmistaessa turval-

lisen toiminnan. Tällä toiminnolla osoitetaan jokaisen ryhmäläisen luotettavuus turvalisena esikulkijana ja luotettavana merkinantajana.

Seuraava kuva on luottamuskävelytoiminnosta.

KUVA 4. Korja, luottamuskävely

Ennen harjoitteen alkua kysyi nuorilta mahdollisista sokeuttamisen aiheuttamista ikävistä tuntemuksista. Tällaisia voivat olla mm paha olo, tasapainohäiriöt tai jopa paniikkikohtaus. Kukaan ei tunnustanut kärsivänsä tällaisista oireista joten tässä vaiheessa minun tehtäväkseni jäikin laittaa nuorilta kerätyt silmälasit turvalliseen paikkaan harjoitteen ajaksi.

Tässä vaiheessa toimintapäivää pidimme kahvitaun ja jatkoimme sen jälkeen päivän haasteellisemmalla henkilökohtaisella suorituksella, trapetsihypyillä. Tässä suorittajalle puetaan turvavaljaat, joista hän on kiinnitettyä köyteen ja sen kautta varmistavaan henkilöön. Suorittajan tulee kiivetä huojuvia tikapuita pitkin noin viiden metrin korkeudessa olevalle lavalle, nousta siihen seisomaan ja hypäten tavoitella noin puolen toista metrin päässä olevaa trapetsia.

KUVA 5. Korja, trapetsihyppy

Toiminnallisissa harjoitteissa voi aina sattua jotain yllättävää ja tähän on syytä varautua ja ottaa tilanne oppimistilanteena. Tämän kaltaisia tilanteita voi olla mm jonkin ryhmäläisen loukkaantuminen, voimakas psyykinen reaktio tai harjoitteen tavoitteeseen pääsemisen epäonnistuminen (Aalto 2000, 79). Meidän toimintapäivän aikana ei onneksi sattunut loukkaantumisia eikä harjoitteiden päämäärät jääneet saavuttamatta.

4.3 Arviointi

Tiedonkeräämismenetelminä käytin kirjallista palautekyselyä (LIITE 2) sekä omaa että ryhmän vastuvalmentaja havainnointia. Nuorista kyselyn palautti viisi tyttöä ja kolme poikaa eli yksi poika jätti vastaamatta annettuun kyselyyn. Myös vastuvalmentaja antoi kirjallista palautetta. Sain myös suullisen arvion toimintapäivän onnistumisesta köysitoiminnosta vastaavalta Tuija Pasaselta.

Vastuuvallmentaja kommentoi palautteessaan kyseisen ryhmän alkutilanteen olevan normaaliin luokkatilanteessa olevaa opetusryhmää heterogeenisempi. Heidän ikänsä vaihteli jo 18 – 25 vuoden välillä ja osalla oli takanaan pelkkä peruskoulu kahdella jo lukio. Osalta nuorista löytyi taustalta myös masentuneisuutta ja oppimisvaikeuksia. Suurin osa kuitenkin oli sellaisia nuoria, jotka eivät ole päässeet toisen asteen ammatilliseen koulutukseen hakemisista huolimatta ja tuleva unelma-ammattikin on vielä löytymättä.

Kurssi oli vanhennut vain viisi päivää ennen toimintapäivää ja tämän vuoksi yhtenä kysymyksenä olikin ryhmän ilmapiirin arvioiminen ennen ja jälkeen toimintapäivän. Tytöt arvioivat ilmapiirin ennen leiriä keskiarvolla 2 ja pojat 2,3. Toimintapäivän jälkeen ilmapiiri oli nousut tytöillä numeroon 3 ja pojilla 3,7. Arvoasteikko molemmissa mittauksissa oli 1-4.

Kaikki nuoret vastuuvallmentaja mukaan lukien kokivat toimintapäivän olleen piristys ja pitivät sitä hyvin toteutettuna. He kokivat toimintapäivän ohjelman mielekkääksi ja valitut toiminnot edesauttavien tutustumista.

”Odotin sen olevan samanlainen kuin yläasteen tai lukion tutustumisleikit mutta osoittautuikin paremmaksi.”

Yllättäen pidetyimmäksi toiminnoksi ilmeni pukkihyppely.

”ku siinä pukkitappelu pukilla oltii kaikki ja piti keksiä miten siirtyä ja mennä syntymäkuukausien järjestykseen”

” kaikilla tuntui olevan suht hauskaa vaikkei saanut puhua”

Olen käyttänyt kyseistä ryhmäharjoitetta usean eri ryhmän kanssa ja joka keralla toiminto on onnistunut ja tuottanut halutun tuloksen. Toiminnon onnistumiseen vaikuttaa aina myös ohjaajan asenne ja auktoriteetti. Tällaisen toisen tukemista vaativan tehtävällä avulla saa luvalla pitää toisesta kiinni ja kokea läheisyyttä ilman, että joku kokisi

sen negatiivisesti. Tämä toiminto yleensä myös vapauttaa ryhmän ja antaa hyvän pohjan jatkotoimintoihin.

Toisena mielekkäänä ohjelmana koettiin trapetsihyppy sen itsensä ylittämisen uskallisuuden ja vaativuuden vuoksi. Trapetsihyppy on vaativa suoritus, josta odotin osan nuorista kieltäytyvän. Ryhmä kuitenkin yllätti odotukseni ja jokainen nuori yritti edes kiipeämistä huojuvia portaita pitkin kohti trapetsia. Osa jätti osallistumisensa siihen, mutta sehän oli varsin hyväksyttävää. Jokaisella on oikeus ja velvollisuus keskeyttää seikkailuharjoite siinä vaiheessa kun se hänestä itsestään tuntuu parhaalta.

” kiipeillessä ja hyppiessä kurssilaiset kannusti toisiaan ”

” Koska kiipeämisessä sai ylittää itsensä ”

Kolme leiriläistä kahdeksasta palautteen antajasta pitivät bingoa tehtävänä, joka edesauttoi parhaiten tutustumaan toisiin ryhmäläisiin. Saman verran kannatusta sai myös puomitoiminto.

”Oppi tuntemaan kaikkien nimet ja sai tietää vähän heistä ”

”Siinä kun kyseltiin niitä asioita ”

Kaikki nuoret arvioivat tuntevansa nyt paremmin ryhmäläisiä kuin ennen toimintapäivää. Sekä tytöt että pojat kokivat hyödyn myös siinä, että toimintapäivän jälkeen kaikkien oli helpompi ryhtyä keskustelemaan toistensa kanssa kuin ennen toimintapäivää.

”Se oli hauskaa. Kiitos ”

”Kiitos kaikesta. Olis ollu kiva olla vähän pitempäänkin vaikka alussa vähän epäröinkin koko leiriä ”

Kiipeilytyksen turvallisuudesta vastannut nuoriso-ohjaaja Tuija Pasanen sanoi toimintapäivän jälkeen, että teillä on käsissänne potentiaalinen ryhmä, joka uskaltaa kannustaa toisiaan.

Vastuuohjaaja kertoi oppineensa tuntemaan ryhmäläisiään paremmin. Esimerkiksi ujo hiljainen tyttö osoittautui erittäin sisukkaaksi rohkeutta vaativassa tehtävässä eli trapezihypyssä. Hänen osaltaan suoritus kesti varmaan 20 minuuttia mutta rohkeasti ja päättäväisesti tyttö pääsi tavoitteeseensa eli sai hypättyä huojuvalta laudalta kohti trapezisia. Heti ilmassa tehtävän aiheuttama paine purkautui ilonkiljahduksiin muiden ryhmäläisten kannustaessa hurjasti.

”Ohjelman sisältö rohkaisi, jopa pakotti kurssilaisia tutustumaan toisiinsa ja ohjelmien väliin jäävä aika lisäsi sen tapahtumista.”

Toimintapäivän aikana vastuuohjaaja listasi seuraavanlaisia muutoksia nuorten vuorivaikutuksessa:

- osallistujien välinen kommunikointi lisääntyi selvästi
- tytöt ja pojat alkoivat keskustella keskenään
- kaveria kannustettiin selviytymään toiminnoista
- keskustelu lisääntyi ja ilmapiiri muuttui vapaammaksi

”Harjoitteet sopivat erinomaisesti kohderyhmälle, koska osallistujien lähtötaso ei vaikuttanut harjoitteissa menestymiseen. Jokainen pystyi olemaan joukon tasavertainen jäsen.”

”Tehtävät oli suunniteltu toimintapäivän tavoitteita –tutustumista ja ryhmäytymistä- tukeviksi.”

”Toimintapäivän onnistuminen näkyi seuraavassa opiskelijoiden viikkopalautteessa. Se sai paljon kiitosta onnistuneena tapahtumana.”

5 KEHITTÄMISPROSESSIN TULOKSET JA POHDINTA

Elämyspedagogiikan, seikkailukasvatuksen ja myös sosiaalipedagogiikan toimintamuodot ovat toimivia kokonaisuuksia puhuttaessa syrjäytymisvaarassa olevista nuorista. Monelle haasteelliselle ja omaa paikkaansa yhteiskunnassa etsivälle nuorelle toiminnan avulla tapahtuva ohjattu tutustuminen on helpompaa kuin oma-aloitteinen tutustuminen. Ryhmän toimimisen kannalta on tärkeää saada luotua myönteinen ilmapiiri. Turvalliseksi luotu ympäristö ja luvalla annetut mahdollisuudet esimerkiksi toisen läheisyyteen rohkaisevat nuoria yhdessä toimimiseen. Ryhmän turvallisuuden lisääntyessä uskalletaan tuoda julki omia mielipiteitä ja aletaan kantaa huolta muista ryhmäläisistä. Voi olla, että monelle nuorelle kurssi tai koulutus on ainoa mahdollinen paikka sosiaaliseen kanssakäymiseen samanikäisten nuorten kanssa ja siksi ryhmän ilmapiirillä on suuri vaikutus myös koko koulutuksen onnistumiseen. On kuitenkin muistettava, että jokainen ryhmän jäsen kokee ryhmän henkilökohtaisesti; toisille vertaistuen saaminen voi olla voimauttava kokemus kun taas toiset voivat kokea sen ahdistavana.

Tuottajan näkökulmasta ajateltuna myönteinen palaute ja ryhmän hyvä me-henki näkyy positiivisena palautteena. Kilpailutustilanteessa palautteen hyvät laskennalliset keskiarvot ovat suuri etu. Oikeastaan on jo ihme, etteivät koulutuksen tilaajat ole kiinnittäneet ryhmäytymisen tärkeyteen enemmän huomiota. Jos itse toimisin koulutuksen tilaajan ominaisuudessa, vaatisin koulutuksen järjestäjiltä erillistä ryhmäytymismoduulia tarkkoine sisältöineen. Toki tässä piilee myös riski: seikkailukasvatuksesta vastuussa olevan henkilön tulee tuntea käytettävät menetelmät sekä osata tarvittaessa vetäytyä pois ryhmän kannalta liian vaativista toiminnoista. Tarvitaan siis lisää tämän alan ammattilaisia tuottajien leipiin. Toki tällähän on vain työllistävä vaikutus ja se ehkä edesauttaisi seikkailukasvattajien ammattikunnan kasvua.

Tutkimuksia ja opinnäytteitä toiminnallisten menetelmien hyödyistä ryhmäyttämisen edistäjänä on tehty useita. Kivelä ja Sipola (2006, 37) kertovat kehittämishankkeessaan yhteenkuuluvuuden ja turvallisuuden lisääntyneen ryhmäytymisprosessin aikana. Tällä oli myös vaikutusta opintojen etenemiseen. Tutkimus tehtiin peruskoulupohjaisessa lähihoitajaryhmässä.

Vastaavasti Laura Pitkänen (2009, 33) huomion positiivisena Iitin yläkoulussa järjestetyn ryhmäytymispäivän vaikutukset ryhmän muodostumiselle ja luokkahengen kasvattamiselle. Käytetyt ryhmäytymismenetelmät tukivat ryhmän kehitystä ja piristivät päivää.

Horppu ja Turkia (2010,44) tulivat siihen tulokseen, että ryhmiä kannattaa ryhmäyttää liikunnallisten leikkien avulla. Heillä toiminnalliset menetelmät toimivat hyvin ryhmän ilmapiirin vapauttajana ja rentouttajana.

Toiminnallisen opinnäytteen tekeminen oli minulle itsestään selvyys ihan alusta lähtien. Myös tietoisuus Laptuote-säätiöltä ostettavasta nuorten kurssista vahvisti päätöstäni. Toimintapäivän suunnittelu ja toteutus kuuluu ns. oman osaamisalueeni ytimeen, joten sen toteuttaminen ei tuottanut minulle ongelmia. Teorian rakentaminen toiminnan ympärille ja asioiden kirjoittaminen paperille ymmärrettävään muotoon oli vastaavasti haastavampaa. Pelkään, että moni huomion arvoinen ja tärkeä asia jäi opinnäytteeseeni kirjoittamatta. Monesti tähän vaikuttaa aiheessa niin sisällä oleminen, ettei muista kaikkia asioita avata muille lukioille tarpeeksi laajasti ja yksityiskohtaisesti. Työstin toimintapäivästä opinnäytetyön lisäksi n 19 minuuttia kestävän videon, josta saa kuvan päivän toiminnasta ja tunnelmasta. Kuvaus on tehty käsivideokameralla, joten kuvauksen laatu hieman vaihtelee. Video on annettu liitteenä opinnäytetyön arvioille.

Olin erittäin tyytyväinen siihen, että valitsin toimintapäivän pidettäväksi ensimmäisenä päivänä, osana kaksi päivästä leiriä. Asinsaaren leirikeskus luo turvalliset puitteet toiminnoille ja samalla myös erittäin rauhallisen ilmapiirin. Keskus sijaitsee ihanassa niemessä Saimaan rannalla ja leirikeskuksessa ei ole läpikulkua. Leirikeskuksessa on paikalla vakiohenkilökunnan eli emännän lisäksi ainoastaan vain sinne tuleva ryhmä ohjaajineen. Ryhmä rentoutui toimintojen avulla ja toinen päivä sujui kaikkien ohjaajien kannalta varsin kevyesti ryhmän hoitaessa asioita osin itsenäisesti ja omaaloitteisesti. Ketään ryhmänjäsentä ei jätetty yksin missään vaiheessa ja esimerkiksi jonkun jäätyä pitemmäksi aikaa tupakkapaikalle, muu ryhmä jo huolestui tämän poissaolosta.

Valitsin mielestäni toimintapäivän harjoitteet hyvin: kaikki ryhmäläiset olivat tasarvoisessa asemassa ja missään harjoitteissa ei tarvittu aiempaa kokemusta tai osaa-

mista harjoitteiden läpiviemiseksi. Looginen harjoitteiden järjestys myös mielestäni toteutui ja lopussa ollut henkilökohtainen oman itsensä ylittäminen oli hyvä lopetus toiminnoille.

Ryhmässä oli selvästi havaittavissa luottamuksen kasvua toisiinsa päivän aikana. Pukikitoiminnossa ryhmä hieman arasteli toisiaan ja luonnollinen toisen koskettaminen koettiin alussa hieman vaikeaksi. Ryhmäläisten huomattessa, ettei harjoitteesta voi selviytyä ilman toisten tukea, alkoi ilmapiiri vapautua enemmän ja ryhmäläiset uskalivat tukeutua toistensa apuun helpommin. Myös yhteisten pelisääntöjen ja suunnittelun osuus omatoimisesti korostui harjoitteen edetessä.

Vastuuohjaajan listaamiin toimintapäivän aikana tapahtuneisiin vuorivaikutuksissa tapahtuneeseen muutokseen on helppo yhtyä. Nuoret alkoivat kannustaa toisiaan yhä enemmän tehtävien edetessä ja varsinkin viimeisessä trapetsihypyssä jokainen nuori odotti kannustaen suorittavan nuoren toimintaa. Spontaani käsien yhteen lyöminen ja ”hyvä” – kiljahdukset kaikuivat suorituksen jälkeen. Olkoon suoritus päättynyt itse hypyyn tai edes muutamanaskeleen kiipeämiseen huojuvia tikapuita pitkin.

Hieman jäin pohtimaan harjoitteiden määrää. Kun havaitsin ryhmän lähtevän hyvin mukaan toiminnallisiin osuuksiin, olisin voinut ottaa mukaan vaikka yhden lisäharjoitteen. Olisin voinut viedä luottamuskuljetuksen hieman pidemmälle eli siihen lisäksi olisi hyvin sopinut parikuljetus. Se tapahtuu aivan samalla tavalla kuin edellinen kuljetusharjoite paitsi, että siinä toiminta suoritetaan pareittain. Tällöin jokainen joutuu kahdenkeskiseen kontaktiin ja samalla pari joutuisi keskenään sopimaan yhteiset merkit. Tällä toiminnolla olisin saanut lisää kahdenkeskeistä luottamusta aikaiseksi.

Myös kysymyskaavakkeen kysymykset olisin tämän hetkisen tietämykseni pohjalta laatinut toisenlaiseksi. Useasti nuoret kokevat vastaamisen avoimiin kysymyksiin hankaliksi, joten niiden osuus olisi voinut olla nykyistäkin vähäisempi. Perinteinen rasti ruutuun – menetelmä oli varmaankin ollut parempi. Sain kahdeksalta nuorelta palautteen, joten suoraan saamiani vastauksia ryhmäytymisen hyödyistä ei voida yleistää.

Kaiken kaikkiaan kurssin jo päätyttyä voidaan olettaa toiminnallisella ryhmäytymispäivällä olleen hyötyä kurssilaisten me- hengen nostattajana. Siitä esimerkkinä kerrotakoon kurssilaisten minimaalinen, lähes olematon luvattomien poissaolojen määrä. Kurssin vastuuvetäjän kommenttien mukaan tämän ryhmän kohdalla olleet ennakkoodotukset ryhmän haasteellisuudesta osoittautuivat varsin vääriksi. Ryhmä osallistui aktiivisesti toimintaan ja tukivat toisiaan kiittävästi.

Opinnäytetyöni tavoitteena oli edesauttaa toiminnallisilla harjoitteilla nuorten tutustumista toisiinsa ja vastuuhjaajaan ja toteutuneen toiminnan ja saamani palautteen perusteella uskon myös onnistuneeni tavoitteessani.

LÄHTEET

Aalto, Mikko 2000 Ryppäästä ryhmäksi. Turvallisen ryhmän rakentaminen. Tampere: My Generation Oy.

Gardemaister, Anna-Kaarina & Miikki, Pirjo 2011. Työpajan merkitys oppimisessa – ”Olen saanut itsevarmuutta, onnistumisen tunteita ja uskon itseeni” Tampere: Tampereen ammatillinen opettajankorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Gretschel, Anu, 2002. Kunnallisen nuorten osallisuusympäristön perustaminen. Teoksessa Gretschel, Anu (toim.) Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta. Humanistinen ammattikorkeakoulu. 48-62.

Harppu, Jenni & Turkia, Taru 2010. Ryhmäytyminen leirillä liikunnallisoin keinoin. Kotka: Kymenlaakson ammattikorkeakoulu

Karppinen, Seppo J.A., 2010. Seikkailukasvatus- erilainen tapa oppia. Teoksessa Latomaa, Timo & Karppinen, Seppo J.A. toim. 2010 Seikkailun elämyksiä 2. Elämyksen käsitehistoriaa ja käytäntöä. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 118 - 135

Kopakkala, Aku 2005 Porukka, jengi ja tiimi. Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. Helsinki: Edita.

Korja, Minna. Kuvamateriaalia Nuorten ohjauksellisesta työssäoppimispainotteisesta ryhmästä 20.8.2011. Laptuote-säätiö.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2003. Toimintaan yhdessä! Nuorten osallistava koulutus. PDF-dokumentti.

http://www3.mll.fi/pdf/Nuorten_osallistava_koulutus.pdf Päivitetty 13.3.2003. Luettu 14.1.2012.

Mustila, Elina 2011. Ryhmäytymenelmiä ammattistarttiin. Opas ammattistartin ohjaajalle. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Mönkkönen, Kaarina & Nurro, Marjukka & Väisänen, Raija. 1999. Sosiaalipedagogiikan käytännön sovelluksia. Opetusjulkaisuja 4/1999. Kuopio. Kuopion yliopiston painatuskeskus.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011. Nuorten työpajat. WWW –sivu.

http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoitus/tyoepajat/

Päivitetty: 23.1.2012. Luettu.18.12.2011.

Outward Bound Finland 2011. Elämyspedagogiikka. WWW-sivu.

<http://www.outwardbound.fi/experiential-learning> Päivitetty: Ei päivitystietoja. Luettu 27.11.2011.

Outward Bound Finland 2011. Historia. WWW-sivu.

<http://www.outwardbound.fi/outward-bound/historia-ja-kurt-hahn>

Päivitetty: 23.1.2012. Luettu 27.11.2011.

Outward Bound Finland 2011. Outward Bound Finland. WWW-sivu.

<http://www.outwardbound.fi/outward-bound/outward-bound-finland-ry>

Päivitetty: 23.1.2012. Luettu 27.11.2011.

Pekkala, Terho toim. 2004 Työ- ja yksilövalmennuksen perusteet – 2000 –luvun työpajojen palvelut ja menetelmät. Media Train.

Pitkänen, Laura 2009 Ryhmäytyminen yläkoulun seitsemäsluokkalaisten kuvaamana. Kotka. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu.

Sirkka, Maarit 2007. Ryhmäytymismateriaali. Ryhmäytys keskeyttämisen ehkäisyn menetelmänä ja koulussa jaksamisen tukena. PDF-dokumentti.

http://www.edu.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/oph/embeds/117420_ryhmaytysmateriaali.pdf Päivitetty: 9.10.2008. Luettu 18.12.2011.

Telemäki, Matti 1998 Kurt Hahn ja elämyspedagogiikka. Teoksessa Lehtonen, Timo toim. 1998 Elämän seikkailu, Näkökulma elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen kysymyksiin Suomessa. Jyväskylä. Atena Kustannus Oy, 11 – 25.

Tiuraniemi, Juhani 1993 Yksilö, ryhmä, organisaatio. Sosiaalipsykologian perusteita. Turku. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus.

Valtakunnallinen työpajayhdistys 2011. Työpajapalveluista. WWW-sivu.
<http://www.tpy.fi/tyopajapalvelut/tyopajapalveluista/> Päivitetty: Ei 23.1.2012. Luettu 17.10.11.

Valtakunnallinen työpajayhdistys 2011. Mikä on työpaja? WWW-sivu.
http://www.tyopajatieto.fi/tyopajatieto/mika_on_tyopaja/ Päivitetty: 23.1.2012. Luettu 17.12.2011.

ASUU KERROSTALOSSA	ON KOLME TAI USEAMPI SISÄRUS	AJAA MOPOLLA	ON RUSKEAT SILMÄT
FARKUT JALASSA	OMISTAA LEMMIKIN	ASUU JOUTSENOSSA	HARRASTAA MUSIIKKIA
PELAA JOUTKUELAJIA	VALKOISET SUKAT JALASSA	SYÖ SALAATTIA	EI OLE FACEBOOKISSA
PIITÄÄ SAUNOMISESTA	SYNTYNYT KEŠÄLLÄ	USKOO JOULUPUKKIIN	KÄVI KEŠÄLLÄ ULKOMAILLA

oma
 nimi → →

TOIMINTAPÄIVÄN PALAUTE / NUORET

Olen tyttö poika

1. Koitko toimintapäivän ohjelmat mielekkäiksi?

kyllä ei

2. Mitkä ohjelmista olivat sinusta kivoimmat?

Miksi?

3. Mitkä ohjelmat koit ikäviksi?

Miksi?

4. Tunsitko aikaisemmin ketään ryhmästä?

kyllä ei

5. Kuinka monta henkilöä tunsit aikaisemmin?

6. Opitko tuntemaan ryhmää paremmin?

kyllä ei

7. Mitkä tehtävät auttoivat tutustumaan toisiin ryhmäläisiin paremmin?

Millä tavalla?

8. Arvio ryhmän ilmapiiriä ENNEN toimintapäivää asteikolla 1 –4 (1= huono , 4=erinomainen)

9. Arvio ryhmän ilmapiiriä toimintapäivän JÄLKEEN asteikolla 1 –4 (1= huono , 4=erinomainen)

10. Onko sinun nyt helpompi keskustella ryhmässä kuin ennen leiriä?

kyllä ei

11. Oletko aikaisemmin tehnyt vastaavanlaisia harjoitteita?

kyllä ei

12. Oliko leiri pettymys vai piristys?

Miksi?

13. Palaute ohjaajan toiminnasta. Risut, ruusut ja kehittämisideat.

14. Mitä muuta haluaisit sanoa?
